

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. П. МОГИЛИ**

017- Факультет фізичного виховання і спорту
Кафедра олімпійського та професійного спорту

**УДОСКОНАЛЕННЯ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ
НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ БАДМІНТОНУ**

Автореферат дипломної роботи
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр»

Магістра спеціальності
«Фізична культура та спорт»
Мізернюк Р.І.
Науковий керівник –
доктор біол. наук, професор
кафедри біології людини і спорту
Національного університету фізичного
виховання і спорту України
Коробейніков Г. В.

Миколаїв 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, урядова програма „Діти України”, закони „Про виховання дітей та молоді”, „Про освіту”, „Про охорону дитинства” вказують на необхідність вдосконалення системи освіти дітей з дефектами психофізичного розвитку в умовах спеціальних шкіл-інтернатів. Відзначається необхідність забезпечення таким дітям повноцінної життєдіяльності, соціального захисту, умов для максимальної психологічної і соціально-трудової реабілітації та повноцінної адаптації в соціумі (А.В. Мутьєв 2002., Б.В. Сермеєв 1976., О.І. Форостян 2004).

Дослідження, проведені в Україні в останні роки, окреслюють нові підходи до розуміння характеру порушень психофізичного розвитку, їхньої структури, глибини та потенційних можливостей розвитку дітей з психофізичними вадами потребують суттєвого оновлення змісту спеціальної освіти, форм і методів його реалізації, запровадження нових педагогічних підходів та інноваційних технологій, а також нових комплексних програм розвитку особистості цих дітей (Е.С.Вільчковський 1997, М.Д. Зубалій 2007, Б.Г. Шеремет 1979).

Встановлено, що первинний дефект – глухота – затримує не тільки формування словесної мови, пізнавальної діяльності, але й призводить до затримки розвитку основних рухових якостей, спричиняє порушення координації рухів, уповільнює швидкість їх виконання, призводить до порушення просторової орієнтації, нерівномірності розподілення зусиль, а також труднощі у збереженні статичної та динамічної рівноваги(Н.Г Байкіна,1991.,Л.С Виготский 1995.,Я.В Крет 2000).

Значне місце в системі навчання і виховання осіб з вадами слуху належить фізичному вихованню (Н.М Назарова 2000.,Н.Г Байкіна,1991). Фізичне виховання дітей з порушеннями слуху один з важливих напрямків роботи, що знаходиться в тісному зв'язку з усіма іншими сторонами виховання і навчання. Правильно організоване фізичне виховання створює

основу для зміцнення здоров'я дітей, розвиває активність, підвищує працездатність, стає базою для успішного проведення корекційно-виховної роботи.

У процесі адаптивного фізичного виховання школярів з вадами слуху потрібно враховувати відхилення у розвитку їх моторики, котрі мають індивідуальний характер. Особливо страждають через утрату слуху координаційні здібності: швидкість реакції, точність, темп, ритм, диференціювання часу і простору (Р.В. Чудна, 2000).

Однак, далеко не всі проблеми фізичного розвитку глухих дітей висвітлені достатньо повно. Зокрема, недостатньо глибоко проаналізовані особливості впливу різних видів занять фізичної культури на розвиток координації у глухих дітей.

До видів спорту, які відповідають нинішнім та особливо майбутнім умовам життя, спеціальна комісія Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО) віднесла бадмінтон – за його можливості зміцнювати здоров'я, сприяти гармонійному розвитку людини (М. І. Алексєєв, 1993).

Зазначається, що заняття бадмінтоном сприяють поліпшенню роботи органів і систем організму, зміцнення здоров'я і формування фізичних якостей. Це досягається шляхом організації коректувально-направлених занять, що передбачають розвиток просторово-орієнтовної діяльності, рухової сфери, здатності відчувати і оцінювати швидкість рухів, їх амплітуду, ступінь напруги і розслаблення м'язів (О.В Жбанков 1997.,Ю.Н Смирнов 2010).

Недостатність розробленості проблеми впливу ігрової діяльності на психомоторні функції глухих підлітків стали основою для вибору теми даної роботи.

Мета дослідження: удосконалити рівень координаційних здібностей дітей з вадами слуху на уроках фізичної культури з використанням засобів бадмінтону.

Завдання дослідження:

1. Визначити основні напрями реалізації завдань фізичного виховання та форми його організації при роботі із дітьми з вадами слуху.
2. З'ясувати рівень розвитку координаційних здібностей дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху.
3. Розробити і експериментально обґрунтувати програму розвитку координаційних здібностей дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху на урочних формах фізичного виховання засобами бадмінтону.

Об'єкт дослідження – фізичні якості дітей з вадами слуху в процесі фізичного виховання.

Предмет дослідження – удосконалення координаційних здібностей у дітей з вадами слуху на урочних формах фізичного виховання.

Методи дослідження:

1. Теоретичний аналіз та узагальнення літератури.
2. Педагогічне спостереження.
3. Педагогічний експеримент.
4. Методи математичної статистики.

Наукова новизна:

Доповнено наукову інформацію щодо рівня розвитку координаційних здібностей дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху;

Доповнено наукові дані щодо ефективності використання засобів бадмінтону для удосконалення координаційних здібностей дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху та з використанням урочних форм занять.

Підтверджено вагомість використання у фізичному вихованні дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху спортивних ігор для удосконалення різних проявів фізичних якостей.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що удосконалення координаційних здібностей дітей на уроках фізичної культури засобами бадмінтону на етапі початкової підготовки дозволило збільшити ефективність навчально-тренувальних впливів на особистість дитини.

Отримані експериментальні дані можуть бути використані для проведення уроків фізичної культури при програмуванні підготовки учнів.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; сформульовано мету і завдання дослідження; визначено об'єкт, предмет; зазначено методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення дослідження.

У першому розділі « **Теоретико-методичні аспекти фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху**» здійснено теоретичний аналіз літературних джерел для вивчення проблеми фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху. У ньому представлено детальна характеристика особливостей розвитку дітей молодшого шкільного віку, особливості та роль фізичного виховання для дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху; сутність нормативно-правових засад фізичної культури в спеціальних навчальних закладах для дітей з вадами слуху; розглянуто засоби і методи фізичного виховання дітей з вадами слуху, а також значимість бадмінтону, як засобу фізичного виховання і покращення координаційних здібностей дітей з вадами слуху.

Вивчення літературних джерел свідчить про те, що незважаючи на значущість вирішення проблем корекції психофізичних вад розвитку глухих дітей, їх соціальної реабілітації, вони й досі залишаються недостатньо вирішеними в теорії та практиці корекційної педагогіки. Тому актуальним завданням є розробка програми корекції розвитку координаційних здібностей глухих дітей молодшого шкільного віку засобами фізичного виховання, зокрема засобами бадмінтону.

Одним з головних завдань формування системи фізичного виховання є розробка навчальних програм, які визначають обсяг знань, умінь і навичок, що підлягають засвоєнню і сприяють розвитку особистості відповідно до державних вимог. Реалізація змісту програми здійснюється в процесі проведення основної форми фізичного виховання в школі – уроку, які

проводяться два або три рази на тиждень. У процесі уроку фізичної культури вирішуються такі основні завдання, як виховна, навчальна та оздоровча, тому необхідно використовувати диференційований підхід, обумовлений сприятливим для визначеного віку і статі співвідношенням засобів і методів з урахуванням фізіологічних аспектів. Аналіз наукових джерел показав, що одним із шляхів удосконалення існуючих програм фізичного виховання є врахування мотиваційних факторів, інтересів дітей різних вікових груп, що дозволить підвищити ефективність уроків фізичної культури в навчальних закладах, збільшить кількість дітей в фізкультурно-оздоровчих групах в урочний та позаурочний час та об'єм рухової активності.

Фізичне виховання здійснюється в процесі всієї корекційно-виховної роботи. Одними з форм фізичного виховання є: ранкова гімнастика, рухливі ігри на прогулянках і в перерві між заняттями, фізкультурні хвилинки, фонетична ритміка, музичні заняття, заняття по фізичному вихованню. Зміст фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку з порушеннями слуху у всіх вікових групах визначається загальними завданнями і необхідністю корекції недоліків у фізичному і моторному розвитку і їхньому попередженні.

До видів спорту, які відповідають нинішнім та особливо майбутнім умовам життя, спеціальна комісія Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО) віднесла бадмінтон – за його можливості зміцнювати здоров'я, сприяти гармонійному розвитку людини.

У другому розділі « **Методи й організація досліджень**» розкрито сутність використання методів дослідження, подано загальні відомості про контингент досліджуваних, схарактеризовано етапи дослідження.

Для розв'язання поставлених у дослідженні завдань нами було застосовано такі методи досліджень: аналіз й узагальнення науково-методичної літератури; педагогічне тестування; педагогічне спостереження; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

На формуючому етапі дослідження було розроблено навчальну частину програми, що передбачала проведення спеціальних вправ з використанням елементів бадмінтону, спрямованих на розвиток недостатньо розвинених видів КЗ і вдосконалення інших координаційних здібностей глухих школярів. Основним принципом під час розробки корекційної програми для дітей з вадами слуху виступив вплив на всі аналізаторні системи. На формувальному етапі педагогічного експерименту було апробовано 15 різноманітних вправ, що використовувалися під час уроків з фізичної культури.

Обробка результатів дослідження проводилась з використанням методів математичної статистики.

Характер дослідження передбачав його багатоетапну організацію, де кожен етап вирішував специфічні задачі і мав свої особливості.

Перший етап - під час цього етапу було проведено аналіз літературних джерел, вивчення та підбір груп досліджуваного контингенту. Аналіз літературних джерел дозволив обґрунтувати мету, основні завдання дослідження, розробити схему дослідження, уточнити об'єкт і предмет дослідження;

Другий етап проведення педагогічного спостереження щодо визначення рівня розвитку координаційних здібностей дітей з вадами слуху, розробка програми та проведення педагогічного експерименту з використанням авторської програми розвитку координаційних здібностей засобами бадмінтону.

Третій етап був присвячений обробці і аналізу емпіричних даних, їх опису та узагальненню результатів дослідження, формулюванню основних висновків, підготовка тексту дипломної роботи ОКР магістр, розробка практичних рекомендацій. Проходження попереднього захисту на кафедрі спортивних ігор.

Дослідження проводили на базі Львівської спеціальної загальноосвітньої школи № 95 (вул. Кавалерідзе, 15), яка є учасником науково-педагогічного експерименту МОН України «Соціальна адаптація та

інтеграція в суспільство дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку шляхом запровадження їх інклюзивного навчання» (наказ МОН України від 01. 12. 2018р. № 1087) та канадсько-українського проекту «Інклюзивна освіта дітей з особливими потребами в Україні».

Загалом у тестуванні взяли участь 20 дітей віком 7–10 років, з них 9 дівчаток та 11 хлопчиків: дві дівчинки та три хлопчика семи років; дві дівчинки та два хлопчика восьми років; три дівчинки та два хлопчика дев'яти років; дві дівчинки та четверо хлопчиків десяти років.

На підставі медичного висновку який надала медико-педагогічна комісія, котра оглянула усіх дітей які брали участь у дослідженні встановлений діагноз: глухота – 3 дитини; двобічна сенсоневральна приглуховатість 1 ступеня – 2 дитини; двобічна сенсоневральна приглуховатість 2 ступеня – 2 дитини; двобічна сенсоневральна приглуховатість 3 ступеня – 10 дітей; двобічна сенсоневральна приглуховатість 4 ступеня – 3 дитини. У всіх дітей вроджена вада, у двох викликана травмою при пологах, однієї – хворобою матері підчас вагітності, решта – спадкова.

У третьому розділі « **Методика розвитку координаційних здібностей дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху засобами бадмінтону у процесі фізичного виховання та її експериментальна перевірка**» досліджено рівень координаційних здібностей дітей з вадами слуху, представлена та розглянута нормативна програма уроків фізичної культури для дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху, розроблена авторська програма з удосконалення координаційних здібностей у дітей з вадами слуху.

Необхідність введення підготовчого етапу для глухих дітей було пов'язане з підготовкою опорно-рухового апарату, покращанням функціонального стану м'язів і суглобів, кардіореспіраторної системи. Створювались мотиваційні настанови на заняття, вирішувались завдання формування навичок роботи в групі з підвищеною увагою і

дисциплінованістю, що забезпечувало ефективність проведення занять з даною категорією дітей.

На другому – основному етапі – глухих дітей навчали вправам з елементами бадмінтону, які в подальшому використовувалися для удосконалення координаційних здібностей дітей молодшого шкільного віку.

Програма, що використовувалася нами була побудована на методичних засадах.

На заключному етапі підводилися підсумки уроку та визначалися кращі учні на уроці.

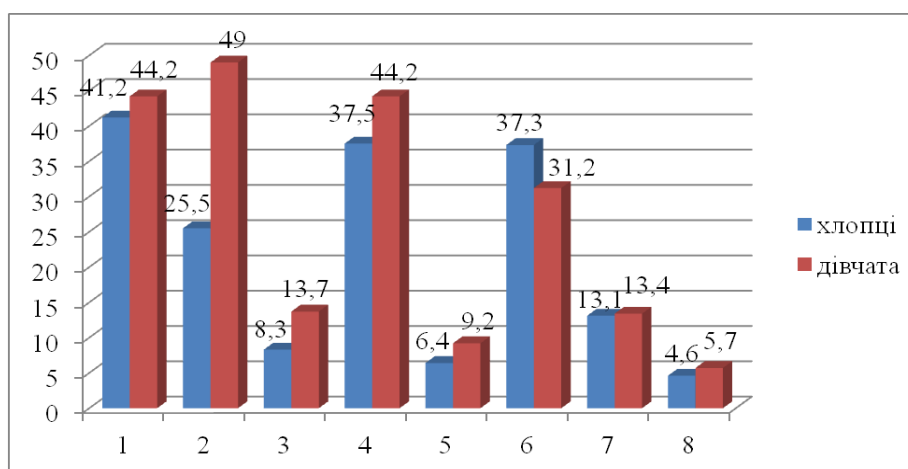

Рис.1. Результати дітей з вадами слуху у контрольних вправах з визначення координаційних здібностей ($\bar{X}$ ср):

1 – човниковий біг із перенесенням кубиків по спіралі, с; 2 – статична рівновага за методикою Бондаревського (очі відкриті), с; 3 – статична рівновага за методикою Бондаревського (очі закриті), с; 4 – статична рівновага за методикою Ромберга, с; 5 – три перекиди вперед, с; 6 – стрибок у довжину з місця уперед і назад, см; 7 – десять «вісімок» (тест Копилова), с; 8 – кидки м'яча у ціль, стоячи до неї спиною, бали.

За результатами човникового бігу загалом середній показник склав 42,53с. Найкращий показник тестування у хлопців становить 33с, а у дівчат 40с. Зазначимо, що середній показник у хлопців на 6,7% вищий ніж у дівчат.

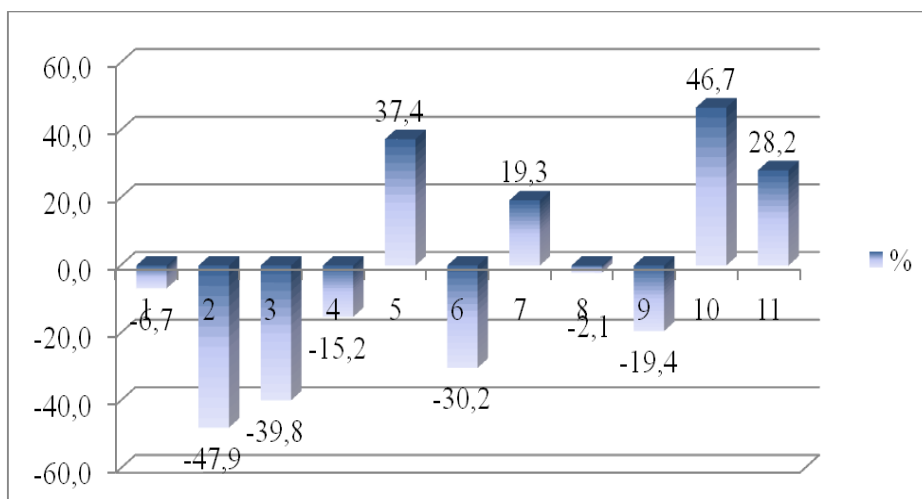

Рис. 2. Відмінності результатів дітей з вадами слуху (хлопців та дівчат) у контрольних вправах з визначення координаційних здібностей (Хсер):

1. Човниковий біг із перенесенням кубиків по спіралі, с;
2. Статична рівновага за методикою Бондаревського (очі відкриті), с;
3. Статична рівновага за методикою Бондаревського (очі закриті), с;
4. Статична рівновага за методикою Ромберга, с;
5. Ходьба до цілі, см;
6. Три перекиди вперед, с;
7. Стрибок у довжину з місця уперед і назад, см;
8. Десять «вісімок» (тест Копилова), с;
9. Кидки м'яча у ціль, стоячи до неї спиною, бали;
10. Кидки тенісного м'яча, права рука;
11. Кидки тенісного м'яча, ліва рука.

Аналіз результатів тестових завдань за ознакою статі досліджуваних виявив суттєву різницю між показниками розвитку рухових здібностей у глухих хлопчиків і дівчаток молодшого шкільного віку. А саме: слід зазначити, що дівчатка мають значно вищий ніж хлопчики, рівень прояву статичної рівноваги.

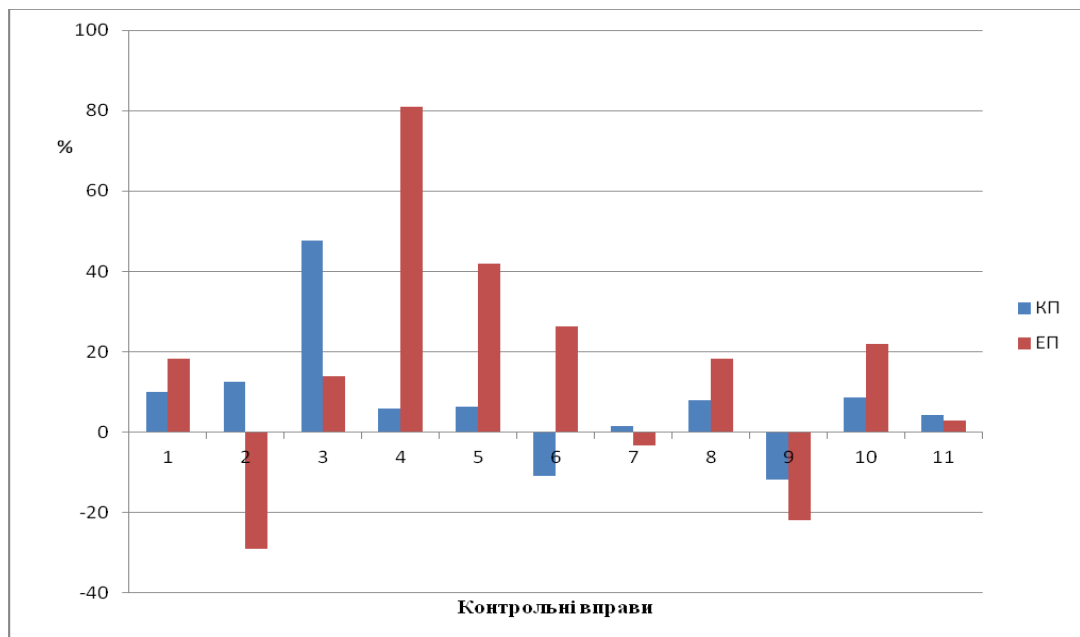

Рис. 3. Порівняльна ефективність показників після застосування авторської програми:

1. Човниковий біг із перенесенням кубиків по спіралі, с ;
2. Статична рівновага за методикою Бондаревського (очі відкриті), с;
3. Статична рівновага за методикою Бондаревського (очі закр), с;
4. Статична рівновага за методикою Ромберга, с;
5. Ходьба до цілі, см;
6. Три перекиди вперед, с;
7. Стрибок у довжину з місця уперед і назад, см;
8. Десять «вісімоку» (тест Копилова), с;
9. Кидки м'яча у ціль, стоячи до неї спиною, бали;
10. Кидки тенісного м'яча, права рука;
11. Кидки тенісного м'яча, ліва рука.

Узагальнення результатів порівняння двох програм вказує, що в першій вправі контрольна і експериментальна групи мають позитивні прирости, що відображено на Рис. 1. При цьому ефективність експериментальної програми була дещо вищою на 0,58%.

У другій вправі ми спостерігали погіршення показників експериментальної групи, та покращення показників контрольної групи. Це дозволяє рекомендувати підходи які існують у традиційній програмі щодо розвитку цієї фізичної якості для подальших досліджень.

У випадку третьої вправи в експериментальній групі також позитивний приріст, хоча він є невеликий 14% порівняно з контрольною групою, де він сягнув 47,73%, і його можна використовувати як підтримуючий для заняття.

Щодо четвертої вправи, то тут зафіксовано найбільший приріст у показниках експериментальної групи з 41,60 с до 75,30 с, що становить 81,01 %. Оскільки приріст значно суттєвіший у порівнянні з контрольною групою, де показник покращився лише з 37,10с до 39,30с, що становить 5,93%. Таким чином можемо пропонувати використання засобів з елементами бадмінтону для формування розвиваючого ефекту у проявах статичної рівноваги (на прикладі контрольної вправи «проба Ромберга»).

У шостій контрольній вправі «Три перекиди вперед» за традиційною програмою ми спостерігаємо спад на 0,7с, що становить 10,77% і дозволяє рекомендувати заміну засобів контрольної програми для цієї фізичної якості. Тоді як діти, які займались за експериментальною програмою достовірно покращили свій результат на 2,10с, що становить 26,25%.

У сьомій вправі в показниках експериментальної та контрольної груп суттєвих змін не відбулося, що вказує на необхідність пошуку подальших напрямів вдосконалення засобів і методів фізичного виховання для розвитку даної фізичної якості.

Восьма вправа констатувала перевагу експериментальної групи над контрольною на 6,67%. Це підтверджує думки значної кількості авторів стосовно високої ефективності використання бадмінтону, зокрема для розвитку дрібної моторики рук за допомогою навчання та оволодіння технічними прийомами з ракеткою. Враховуючи, що у дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху в цілому спостерігається значне відставання у розвитку переважної кількості фізичних якостей та їх проявів [] та на підставі отриманих результатів можемо пропонувати для включення у нормативну програму з фізичної культури засоби бадмінтону зі спрямованістю на розвиток дрібної моторики м'язів кисті та передпліччя.

У дев'ятому тесті зафіксовано спад в обох групах, а це означає, що одним з першочергових завдань має стати пошук шляхів покращення результату у даній вправі.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз науково-методичної літератури показав, що фізичний розвиток глухих школярів і його корекція є важливою науковою проблемою. Фізичне виховання глухих дітей спрямоване на забезпечення необхідного фізичного розвитку, підвищення працездатності, формування життєво важливих побутових та професійних навичок. Актуальним завданням є розробка програми корекції розвитку координаційних здібностей глухих дітей молодшого шкільного віку засобами фізичного виховання, зокрема засобами бадмінтону.

2. Відомо, що координаційні здібності: швидкість реакції, точність, темп, ритм, диференціювання часу і простору відіграють важливу роль у процесі адаптивного фізичного виховання школярів із вадами слуху. Один із засобів фізичного виховання, який сприяє поліпшенню роботи органів і систем організму, зміцнення здоров'я і формування фізичних якостей є бадмінтон, що зумовлює актуальність вивчення його ефективності у структурі фізичного виховання дітей даного контингенту.

3. У дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху за результатами човникового бігу встановлено, що середній показник склав 42,53с, що середній на 6,7% більше ніж у дівчат. Тест «Кидки тенісного м'яча на дальність» констатував значну перевагу хлопців у метанні, правою рукою на 46,7%, і лівою на 28,2%. Засвідчено велику різницю між результатами у хлопців і дівчат у тестах для контролю стійкості рівноваги. Результат «Статичної рівноваги за методикою Бондаревського» (очі відкриті) у дівчат на 47,9% вищий ніж у хлопців. Результат «Статичної рівноваги за методикою Бондаревського» (очі закриті) у дівчат на 39,8% вищий ніж у хлопців. Третій тест на «Статичну рівновагу за методикою Ромберга» на 15,1% також вищий у дівчат. У тесті «ходьба до цілі» результат дівчат на 37,4% перевищує результат хлопців, і на 19,4% у тесті «Кидки м'яча у ціль стоячи до неї спиною». За результатом тесту «три перекиди вперед» показники у хлопців

на 30,2% кращі ніж у дівчат. А у тесті «Стрибок у довжину з місця уперед і назад» показники у дівчат виявились кращі на 19,3% ніж у хлопців. В«тесті Копилова» результати дівчат і хлопців суттєво не відрізняються.

4. Розроблено авторську програму корекції розвитку координаційних здібностей дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху з використанням засобів бадмінтону, яка включала 30 уроків, середньою тривалістю 35хв. В цілому програма спрямована: покращення просторово-часових уявлень та прояву рухових реакцій, здібність до раціонального прояву і перебудови дій у конкретних умовах виконання моторного завдання, а також вивчення рівня розвитку їх рухової пам'яті, утримання статичної пози, оцінки і регуляції просторово-часових та динамічних параметрів рухів, здібність до орієнтування у просторі.

5. За нормативною програмою спостерігаємо негативні зміни в показниках таких вправ як «Три перекиди вперед», тесті «Кидки м'яча у ціль стоячи до неї спиною». Позитивні зміни у всіх наступних тестах. За авторською програмою спостерігаємо негативні зміни в показниках таких вправ як: «Статична рівновага за методикою Бондаревського (очі відкр.)», і «Кидки м'яча у ціль стоячи до неї спиною» та достовірне покращення ($p < 0,05$) у вправах: «Статична рівновага за методикою Ромберга», «Ходьба до цілі», «Три перекиди вперед», «Метання тенісного м'яча на дальність (права рука)».

Перспективи подальших досліджень передбачають перевірку ефективності застосування засобів бадмінтону для вирішення завдань фізичної культури щодо загального фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку з вадами слуху.

